

Publicerad i DEBATT Dagens Samhälle 2009-09-10

Myndigheter ska också följa lagen

Vi måste få bättre redskap att lagföra den som bryter mot lagen om offentlig upphandling, kräver Konkurrensverkets generaldirektör.

Regeringen har föreslagit (se fotnot) att Konkurrensverket ska kunna vända sig till domstol och begära en marknadsskadeavgift på max fem miljoner kronor av myndigheter som gjort otillåten direktupphandling.

Det är ett bra första steg. Konkurrensverket som tillsynsmyndighet saknar i dagsläget rättsmedel att använda mot dem som inte följer lagen om offentlig upphandling. Ändå ifrågasätter vi om böterna blir tillräckligt avskräckande. När man tittar på de största upphandlingarna i mångmiljardklassen är fem miljoner relativt sett lite.

Än mer bekymrade är vi över att Konkurrensverket inte ges möjligheten att kräva ut relevanta handlingar. Förslaget synes utgå från att upphandlande myndigheter kommer att tillhandahålla dem frivilligt. En felaktig förhoppning, tror vi. Utan tillgång till relevanta handlingar försvåras vårt arbete med att sätta stopp för otillåtna upphandlingar avsevärt .

Enligt forskning inom Korruptionsprojektet vid Växjö universitet (SvD 10/8-09) är var fjärde kommunpolitiker och högre tjänsteman beredd att bryta mot upphandlingsreglerna. Denna nonchalans inför lagen är sannolikt direkt kopplad till bristen på effektiva tillsynsmedel.

På Konkurrensverket ser vi ofta hur lagen bryts, till exempel genom olaglig direktupphandling utan annonsering eller anbudsförfarande. Det gynnar ett visst företag på bekostnad av övriga tänkbara leverantörer. Kontraktet blir dyrare och sämre för skattebetalarna än vad det skulle kunna ha blivit om det hade konkurrensetsatts på det sätt som lagen förutsätter.

Konkurrensverket har sett att upphandlande myndigheter inte följer vår begäran att få ta del av de handlingar som krävs för att avgöra om en otillåten direktupphandling har skett. Lagförslaget måste därför kompletteras med ett kraftfullt vite vid vägran att efterkomma en sådan begäran.

Statliga och kommunala myndigheter och allmännyttiga bolag köper varje år varor, tjänster och byggtreprenader för cirka 500 miljarder kronor, ungefär 17 procent av BNP. Med en väl fungerande tillsyn får vi garantier för att dessa pengar används på det sunda och lagliga sätt som skattebetalarna har rätt att förvänta sig.

Det är svårt att se godtagbara skäl för att Konkurrensverket inte ska ha motsvarande möjligheter att stävja upphandlande myndigheters lagbrott som de som konkurrenslagen ger oss vad avser företags överträdelser.

Dan Sjöblom
Generaldirektör, Konkurrensverket

Fotnot: Förslaget heter "Nya rättsmedel m m på upphandlingsområdet"
(Ds 2009:30).